

DERINIMO PAŽYMA
FITOSANITARIJOS ĮSTATYMO NR. VIII-1481 PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO

Eil. Nr.	Institucijos pavadinimas, rašto data ir numeris	Pastabos ir pasiūlymai	Argumentai, kodėl neatsižvelgta į institucijų pastabas ir pasiūlymus
1.	Aplinkos ministerijos 2025 m. sausio 16 d. raštas Nr. (14)-D8(E)-197	<p>Įstatymo projektas parengtas siekiant užtikrinti Europos Sąjungos teisės aktų perkėlimą – 2016 m. spalio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) 2016/2031 dėl apsaugos priemonių nuo augalų kenkėjų, kuriuo iš dalies keičiami Europos Parlamento ir Tarybos reglamentai (ES) Nr. 228/2013, (ES) Nr. 652/2014 ir (ES) Nr. 1143/2014 ir panaikinamos Tarybos direktyvos 69/464/EEB, 74/647/EEB, 93/85/EEB, 98/57/EB, 2000/29/EB, 2006/91/EB ir 2007/33/EB, su paskutiniais pakeitimais, padarytais 2017 m. kovo 15 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (ES) 2017/625 ir 2017 m. kovo 15 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) 2017/625 dėl oficialios kontrolės ir kitos oficialios veiklos, kuri vykdoma siekiant užtikrinti maisto ir pašarų srities teisės aktų bei gyvūnų sveikatos ir gerovės, augalų sveikatos ir augalų apsaugos produktų taisyklių taikymą, kuriuo iš dalies keičiami Europos Parlamento ir Tarybos reglamentai (EB) Nr. 999/2001, (EB) Nr. 396/2005, (EB) Nr. 1069/2009, (EB) Nr. 1107/2009, (ES) Nr. 1151/2012, (ES) Nr. 652/2014, (ES) 2016/429 ir (ES) 2016/2031, Tarybos reglamentai (EB) Nr. 1/2005 ir (EB) Nr. 1099/2009 bei Tarybos direktyvos 98/58/EB, 1999/74/EB, 2007/43/EB, 2008/119/EB ir 2008/120/EB, ir kuriuo panaikinami Europos Parlamento ir Tarybos reglamentai (EB) Nr. 854/2004 ir (EB) Nr. 882/2004, Tarybos direktyvos 89/608/EEB, 89/662/EEB, 90/425/EEB, 91/496/EEB, 96/23/EB, 96/93/EB ir 97/78/EB bei Tarybos sprendimas 92/438/EEB ir jame nustatomos veiklos ir procedūros</p>	<p>Neatsižvelgta</p> <p>Fitosanitarijos įstatymo Nr. VIII-1481 pakeitimo projektas (toliau – Įstatymo projektas) neįgyvendina invazinių rūšių kenkėjų ar invazinių augalų kontrolės. Šiuo metu galiojančio Fitosanitarijos įstatymo 3 straipsnio 1 dalies 2 punkte nustatyta, kad Valstybinė augalininkystės tarnyba prie Žemės ūkio ministerijos (toliau – Tarnyba) gali oficialiai nustatyti kenksminguosius organizmus. Ši nuostata buvo perkelta iš dabar jau panaikintos 2000 m. Tarybos direktyvos 2000/29/EB dėl apsaugos priemonių nuo augalams ir augaliniams produktams kenksmingų organizmų įvežimo į Bendriją ir išplitimo joje (OL 2004 m. specialusis leidimas, 3 skyrius, 29 tomas, p. 258), su paskutiniais pakeitimais, padarytais 2009 m. vasario 10 d. Komisijos direktyva 2009/7/EB (OL 2009 L 140, p. 12). Panaikinus minėtą direktyvą ir priėmus Reglamentą (ES) Nr. 2016/2031 bei Reglamentą (ES) Nr. 2017/625, atsirado poreikis parengti Įstatymo projektą nauja redakcija.</p> <p>Pagal naujus teisės aktus, o konkrečiai – vadovaujantis Reglamentu (ES) Nr. 2016/2031 I priedu, kenkėjai gali būti skelbiami Sąjungos karantininiais kenkėjais, jei atitinka šio priedo pirmo skirsnio kriterijus. Europos maisto saugos tarnybai (EFSA) atlikus kenkėjų rizikos analizę (Pest risk assessment – PRA) ir nustatčius, kad tam tikras kenkėjas turėtų tapti karantininiu kenkėju, teikiamos rekomendacijos Europos Komisijai. Tik po to svarstoma, ar tokį kenkėją paskelbti karantininiu kenkėju visoje Europos Sąjungoje.</p>

	<p>susijusios su kenkėjų, nustatytų 2019 m. lapkričio 28 d. Komisijos įgyvendinimo reglamentą (ES) 2019/2072, kuriuo nustatomos vienodos Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) 2016/2031 dėl apsaugos priemonių nuo augalų kenkėjų įgyvendinimo sąlygos, panaikinamas Komisijos reglamentas (EB) Nr. 690/2008 ir iš dalies keičiamas Komisijos įgyvendinimo reglamentas (ES) 2018/2019 (toliau – Reglamentas (ES) 2019/2072) kontrole, tačiau manome, kad trūksta nacionalinio lygmens klausimų reglamentavimo.</p> <p>Fitosanitarijos įstatymo 3 straipsnio 1 dalies 2 punkte numatyta, kad Valstybinė augalininkystės tarnyba prie Žemės ūkio ministerijos (toliau – Tarnyba) oficialiai nustato kenksminguosius organizmus. Ši nuostata suteikia galimybę operatyviai ir veiksmingai reaguoti į naujai nustatytus kenkėjus, įvertinti jų keliamą grėsmę bei koordinuoti ir įgyvendinti prevencijos ir kontrolės priemones. Tačiau į Įstatymo projektą ši nuostata neperkeliamas. Šios nuostatos atsisakymas panaikintų galimybę nacionaliniu lygmeniu operatyviai ir efektyviai reaguoti į esančias ar naujai atsirandančias grėsmes žemės ūkio, augalininkystės, dekoratyvinių augalų ir pan. srityse dėl kenkėjų plitimo ir keliamos žalos šiems sritims valdymo.</p> <p>Pažymime, kad, pavyzdžiui, invazinių rūšių valdymo srityje, siekiant valdyti šių rūšių keliamą žalą ir nacionaliniu, ir Europos Sąjungos mastu, yra patvirtinti du sąrašai: Invazinių Lietuvoje rūšių sąrašas, patvirtintas Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2004 m. rugpjūčio 16 d. įsakymu Nr. D1-433 „Dėl Invazinių Lietuvoje rūšių sąrašo patvirtinimo“ (toliau – Invazinių Lietuvoje rūšių sąrašas) ir Sąjungai susirūpinimą keliančių invazinių svetimų rūšių sąrašas, sudarytas 2016 m. liepos 13 d. Komisijos įgyvendinimo reglamentu (ES) 2016/1141, kuriuo pagal Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES) Nr. 1143/2014 nustatomas</p>	<p>Karantininių kenkėjų sąrašai yra nustatyti ir atnaujinami pagal poreikį Reglamento (ES) 2019/2072 prieduose. Kenkėjas, tapęs Sąjungos karantininiu kenkėju, bei atitinkantis to pačio priedo 2 skirsnio kriterijus – gali būti skelbiamas kaip prioritetas kenkėjas. Jei karantininis kenkėjas tampa prioritetu, jo kontrolės reikalavimai ir fitosanitarijos priemonių taikymas nustatomi atskirais Europos Komisijos įgyvendinamaisiais reglamentais.</p> <p>Aplinkos ministerijos pateiktoje išvadoje dėl Fitosanitarijos įstatymo pakeitimo projekto siūloma ispaninį arioną (Arion vulgaris), anksčiau vadintą luzitaniniu arionu (A. lusitanicus), pripažinti nacionaliniu kenkėju, numatant Fitosanitarijos įstatymo projekte galimybę tvirtinti nacionalinius kenkėjų sąrašus. Tačiau svarbu tai, kad ispaninis arionas nėra įtrauktas į Reglamentu (ES) 2019/2072 patvirtintą Sąjungos karantininių kenkėjų sąrašą. Pagal Reglamentą (ES) 2016/2031 valstybės narės neturi teisės savarankiškai tvirtinti nacionalinių karantininių kenkėjų, jei jie nėra įtraukti į ES lygmens sąrašus. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad kenksmingųjų organizmų sąrašas Lietuvoje buvo patvirtintas 2003 m. birželio 30 d. žemės ūkio ministro įsakymu Nr. 3D-264. Tačiau įsigaliojus Reglamentui (ES) 2016/2031, šis įsakymas neteko galios nuo 2020 m. sausio 7 d., nuo to laiko Lietuvoje visiškai taikomi ES teisės aktai, susiję su augalų apsauga nuo karantininių kenkėjų. Taip pat atkreiptinas dėmesys į tai, kad Žemės ūkio ministerijai ar jos pavaldžioms institucijoms nėra nustatyta pareiga užtikrinti invazinių kenkėjų ar invazinių augalų rūšių kontrolės. Ši atsakomybė priskirta Aplinkos ministerijos kompetencijos sričiai.</p> <p>Vadovaujantis Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1998 m. rugsėjo 22 d. nutarimo Nr. 1138 „Dėl Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos nuostatų patvirtinimo“ 11.7, 11.8, 11.9 papunkčiais, Lietuvos Respublikos laukinės gyvūnijos įstatymo 4 straipsnio 2 dalies 6, 7, 9 punktais, Lietuvos</p>
--	--	--

	<p>Sąjungai susirūpinimą keliančių invazinių svetimų rūšių sąrašas.</p> <p>Atsižvelgiant į tai, Įstatymo projekte, siekiant valdyti rizikas, siūlome numatyti galimybę nustatyti nacionalinį kenkėjų sąrašą, kurį pagal poreikį galima būtų papildyti.</p> <p>Atkreipiame dėmesį, kad fitosanitarinė rizika kyla ir dėl ispaninio ariono (<i>Arion vulgaris</i>) (anksčiau vadintu luzitaniniu arionu (<i>A. lusitanicus</i>)), kuris nėra įtrauktas į kenkėjų sąrašą, nustatytą Reglamente (ES) 2019/2072, bet daro reikšmingą žalą tiek žemės ūkiui, tiek biologinei įvairovei. Šios rūšies šliužai yra ypač aktyvūs ir minta įvairiais augalais, įskaitant kultūrinius augalus ir laukines augalų rūšis. Ispaniniai arionai daro tiesioginę žalą žemės ūkiui – minta daržovėmis, vaisiais ir dekoratyviniais augalais, sunaikindami jaunus ūglius, lapus ir vaisius, mažina derliaus kiekį ir blogina produkcijos kokybę (užteršia žemės ūkio produkciją gleivėmis ir išmatomis), dėl ko ūkininkai ir kiti asmenys patiria ekonominių nuostolių. Taip pat jie dėl šios rūšies plitimo patiria ir papildomų kaštų, susijusių su ispaninio ariono naikinimu.</p> <p>Manome, kad atsižvelgiant į Įstatymo projekto 1 straipsnio 1 dalį, kurioje nurodyta, kad įstatymo tikslas yra siekiant įvertinti fitosanitarinę riziką, kurią gali kelti augalams ir augaliniams produktams žalingi bet kurios rūšies, padermės ar biotipo patogenai, gyvūnai arba parazitiniai augalai (toliau – kenkėjai) ir kiti objektai, kuriuose gali telktis kenkėjai arba kurie gali juos platinti, nustatyti prevencines ir fitosanitarines augalų, augalinių produktų ir kitų objektų apsaugos nuo augalų kenkėjų priemones (toliau – apsaugos nuo augalų kenkėjų priemonės) bei kitas ekonomiškai priimtinas apsaugos nuo augalų kenkėjų priemones šiai rizikai sumažinti iki priimtino lygio, ispaninis arionas atitinka ne tik invazinės rūšies, bet ir kenkėjo apibrėžimą, kuriam būtina taikyti Įstatymo projekte numatytas priemones ir procedūras.</p>	<p>Respublikos saugomų gyvūnų, augalų ir grybų rūšių įstatymo 11 straipsnio 2 dalimi, Lietuvos Respublikos laukinių augalų ir grybų įstatymo 4 straipsnio 2 dalies 6, 7, 9 punktais, Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2016 m. gegužės 11 d. nutarimu Nr. 475 „Dėl Kompetentingų institucijų, atsakingų už Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 1143/2014 taikymą, paskyrimo“ už invazinių svetimų rūšių introdukcijos ir plitimo prevenciją ir valdymą yra atsakinga Aplinkos ministerija.</p> <p>Primename Aplinkos ministerija yra patvirtinusi 2002 m. liepos 1 d. įsakymą Nr. 352 „Dėl introdukcijos, reintrodukcijos ir perkėlimo tvarkos aprašo, invazinių rūšių kontrolės ir naikinimo tvarkos aprašo, invazinių rūšių kontrolės tarybos sudėties ir nuostatų, introdukcijos, reintrodukcijos ir perkėlimo programos patvirtinimo“. Šis įsakymas nustato invazinių svetimų rūšių introdukcijos ir plitimo prevencijos bei valdymo veiksmus.</p> <p>Be to ispaninis arionas Lietuvoje buvo įtrauktas į invazinių rūšių sąrašą 2014 m., remiantis Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2004 m. liepos 1 d. įsakymu Nr. D1-433 „Dėl invazinių Lietuvoje organizmų rūšių sąrašo patvirtinimo“. Šis įsakymas taikomas rūšims, keliančioms grėsmę biologinei įvairovei ir ekosistemoms.</p>
--	--	---

		<p>Reikšmingą įtaką rūšies plitimui daro žmonių veikla, susijusi su augalų sodinimu, selekcija, gamyba (įskaitant auginimą, dauginimą ir priežiūrą), įvežimu, vežimu Europos Sąjungos teritorijoje, išvežimu iš jos, rinkimu (įskaitant supirkimą), sandėliavimu, pakavimu, išsiuntimu, tiekimu rinkai (įskaitant tiekimą pagal nuotolinės prekybos sutartis) ir perdirbimu, nes ispaninio ariono suaugėliai, jaunikliai ar kiaušiniai pervežami kartu su gyvais augalais (individai slepiasi tarp šaknų ir vazonėlių dugne), žemės ūkio produkcija, dirvožemiu ir kompostu.</p> <p>Šiuo metu Aplinkos ministerijos Biologinės įvairovės informacinės sistemos Invazinių rūšių modulyje (nuoroda: <u>INVA</u>) visoje Lietuvos teritorijoje yra užfiksuota apie 1600 ispaninio ariono radaviečių.</p> <p>Plitimo ir įsitvirtinimo naujose teritorijose prevencijai labai svarbu kontroliuoti pervežamus gyvus augalus, jų produkciją ir substratą, todėl būtina stiprinti priemones, užkertančias kelią ispaniniam arionui plisti per šių produktų gamybą, prekybą / importą, transportavimą. Pažymėtina, kad būtina nustatyti karantinavimo ir kitus reikalavimus, siekiant kontroliuoti kenkėjų plitimą ir jų daromos žalos mastą, pvz. privalomą, sistemingą moluskicidų naudojimą augalų dauginimo ir / ar prekybos vietose ir pan.</p> <p>Lietuvos Respublikos laukinės gyvūnijos įstatymo 24 straipsnio 2 dalyje numatyta, kad invazines rūšis draudžiama tyčia paleisti į laisvę, introdukuoti, reintrodukuoti, perkelti ir įkurdinti aplinkoje. Aplinkos apsaugos departamentas prie Aplinkos ministerijos vykdo kontrolę dėl tyčinio invazinių rūšių naudojimo (paleidimo į laisvę, įkurdinimo aplinkoje, laikymo ir pan.). Tačiau netyčinis platinimas, kuris vyksta dėl ispaninio ariono dauginimosi savybių (deda kiaušinius vazonėliuose tarp augalų šaknų ir kiaušinių dėtis sudėtinga aptikti nesuardžius augalo šaknies gumulo), per prekybą augalais bei substratu, jų transportavimą nėra kontroliuojamas.</p>	
--	--	---	--

		<p>Informuojame, kad Aplinkos ministerija 2025–2029 m. laikotarpiu planuoja įgyvendinti <u>Pažangos priemonėje Nr. 02-001-06-08-01 „Išsaugoti biologinę įvairovę“</u> numatytus invazinėms rūšims naikinti skirtus projektus. 2025 m. Aplinkos projektų valdymo agentūra (toliau – APVA) planuoja pradėti įgyvendinti jungtinį projektą „Invazinių rūšių naikinimas ir kontrolė“ (toliau – Jungtinis projektas). Jungtiniam projektui iš Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšų planuojama skirti 6 mln. eurų invazinėms rūšims, tokioms kaip bitinė sprigė (<i>Impatiens glandulifera</i>), Sosnovskio barštis (<i>Heracleum sosnowskyi</i>), Mantegacio barštis (<i>Heracleum mantegazzianum</i>), didžioji rykštenė (<i>Solidago gigantea</i>), kanadinė rykštenė (<i>Solidago canadensis</i>) ir ispaninis arionas (<i>Arion vulgaris</i>), naikinti. Parama galės pasinaudoti savivaldybės, fiziniai ir juridiniai asmenys. Jungtinio projekto veiklos bus vykdomos visoje Lietuvos teritorijoje tiek valstybiniuose, tiek privačiuose žemės sklypuose, pareiškėjų išlaidos bus kompensuojamos pagal Europos socialinio fondo agentūros patvirtintus fiksuotus įkainius.</p> <p>Esminis veiksnys, lemiantis sėkmingą invazinių ir / ar kenkėjų rūšių valdymą – prevencinių priemonių įgyvendinimas. Prevencija yra pati efektyviausia ir pigiausia priemonė siekiant užkirsti kelią naujoms, darančioms žalą rūšims įsitvirtinti, nes ankstyvas aptikimas ir greitas reagavimas leidžia sumažinti rūšių plitimo riziką ir neigiamą poveikį.</p> <p>Atkreipiame dėmesį, kad kitose Europos Sąjungos valstybėse, pvz. Olandijoje, nacionalinė augalininkystės tarnyba atlieka ir kenkėjų, ir invazinių rūšių kontrolę, susijusią su šių rūšių plitimu su augalais, augalinių produktų gamyba (įskaitant auginimą, dauginimą ir priežiūrą), transportavimu, prekyba.</p> <p>Pažymėtina, Įstatymo projekto 3 straipsnio 1 dalies 1 ir 2 punktuose nurodyta, kad Tarnyba: prižiūri profesionalių veiklos vykdytojų ir kitų asmenų veiklą, susijusią su augalų,</p>	
--	--	--	--

	<p>augalinių produktų ir kitų objektų sodinimu, selekcija, gamyba (įskaitant auginimą, dauginimą ir priežiūrą), įvežimu, vežimu Europos Sąjungos teritorijoje, išvežimu iš jos, rinkimu (įskaitant supirkimą), sandėliavimu, pakavimu, išsiuntimu, tiekimu rinkai (įskaitant tiekimą pagal nuotolinės prekybos sutartis) ir perdirbimu; kontroliuoja įvežamus, vežamus, išvežamus augalus, augalinius produktus ir kitus objektus.</p> <p>Atsižvelgiant į aukščiau pateiktą informaciją ir vadovaujantis teisinio ekonomiškumo, paprastumo principais bei protingumo kriterijais prašome Įstatymo projekte numatyti galimybę nustatyti nacionalinį kenkėjų sąrašą, kuriam būtų taikomos Įstatymo projekte numatytos priemonės ir procedūros.</p>	
--	--	--